

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 24.

V Ljubljani, 16. rženega cveta 1905.

XLV. leto.

«Učiteljski Tovariš» izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{4}$ strani 10 K, $\frac{1}{8}$ strani 8 K, $\frac{1}{16}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljjanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Tržaško slovensko šolsko vprašanje. — Odlikovanje nemških — ustrahovanje slovenskih šolnikov. — Naš denarni zavod. — Zmedeno pravno postopanje v šolskih zadevah. — Pisarna za zdravljenje naših bolnih, stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — V ofenzivi. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati. — Pouk o gospodinjstvu v ponavljalni šoli.

Tržaško slovensko šolsko vprašanje.

Zaradi znane razsodbe upravnega sodišča, ki smo svoje-
dobno govorili tudi mi o nji v svojem listu in ki je z njo
razveljavljeno postopanje administrativnih oblasti v vprašanju
zahtevane ustanovitve slovenskih ljudskih šol v Trstu, se je
vršilo dne 4. t. m. po odredbi ministrstva na poziv namest-
ništva na tržaškem magistratu komisijsionalno pozvedovanje,
ki izide na njega podlagi nova odločba.

To pozvedovanje naj dožene, ali eksistujejo vkljub temu,
da niso bližnje okoličanske šole oddaljene 4 km od sredine
mesta, vendarle take faktične zapreke — kakor n. pr. pomanj-
kanje prostora v okoličanskih šolah ali pa posebne lokalne
ovire — ki onemogočujejo slovenskim otrokom obisk okoli-
čanskih šol.

Komisijsionalnega pozvedovanja, ki ga je vodil magi-
stratni asesor Rozzo, so se udeležili za slovenske starše de-
legati Ant. Kljun, Anton Verbaj, Matija Lah, Ivan Besednjak
in Anton Perhavec in pooblaščenec prosilcev odvetnik dr.
Gustav Gregorin. Kot vladni šolski strokovnjak je bil navzoč
Ivan Nekerman, c. kr. okrajni šolski nadzornik, in kot teh-
nični strokovnjak magistrata inženier Boccassini. Občina tržaška
kot taka ni bila zastopana, ker je odklonila intervencijo iz
principijalnega negativnega stališča, ki ga zavzema danes de-
legacija takisto, kakor jo je zavzemal pred 11. leti mestni svet.

V imenu prosilcev je dokazoval dr. G. Gregorin, da je
v mestu tržaškem nad 1500 slovenskih otrok, ki so
dolžni obiskovati ljudske šole, da v bližnjih okoličan-
skih šolah ni niti prostora za domače otroke
ter da so prometne razmere velikega trgov-
skega mesta in vremenske razmere (poleti vro-
čina, pozimi močna burja) take, da nedopuščajo
nežnim otrokom hoditi iz mesta v okoličanske
šole. Inženier Boccassini je izkušal dokazati, da omenjene
razmere niso take, da bi resno ovirale slovenskim otrokom
pohajanje okoličanskih šol.

Gosp. c. kr. okrajni šolski nadzornik Nekerman se je pri-
družil izvajanju gosp. dr. Gregorina ter zagovarjal po-
trebo ustanovitve slovenske ljudske šole v mestu
iz pedagoško-moralnega stališča; naglašal je tudi,

da je dokazana potreba ustanovitve slovenske šole v mestu z
dejstvom, da so v okolici italijanske šole, akoravno
je v mestu zadostno število italijanskih šol, ki
tudi niso oddaljene 4 km od dotičnih okoličan-
skih krajev. S tem so priznane posebne okolnosti, ki zahte-
vajo, da naj ustanavljajo v Trstu šole na razdaljah
manj nego 4 km. Ako bi se postavljali na stališče, da se
ima pravico zahtevati šole le na razdaljah 4 km, bi zado-
stovala za Italijane le ena ljudska šola v mestu,
a za Slovence istotako le ena v predmestju. Kaj
tnkega more pač veljati za majhne vasi z majhnim številom
šolskih otrok, ne pa za velika mesta s tisoči takih otrok.

S tem je bilo zaključeno komisijsionalno pozvedovanje.
Zapisnik so poslali v rešitev c. kr. namestništvu, od katerega
dobre volje je sedaj odvisna usoda zahtevanih slovenskih
šol v Trstu. Od c. kr. namestnika pričakuje slovenska javnost,
da neustrašeo ugotovi 20letnim opravičenim za-
htevam tržaških Slovencev.

Naravnost priznavamo, da v resnici občudujemo njih
vztrajnost in rodoljubno požrtvovalnost, ki mora končno
imeti uspeh!

Odlikovanje nemških — ustrahovanje slovenskih šolnikov.

Zanimanje, ki ga je zbudilo uradno upokojenje šolskega
ravnatelja Lapajnetja v Krškem, nam je povod v razmišlje-
vanje, ali ni v tem ustrahovanju nekaj sistema. Ta
sum je nastal zaradi okoliščine, ker je bil ravno v isti seji
c. kr. deželnega šolskega sveta, v kateri je bil ta ravnatelj upo-
kojen, glavni učitelj Peerz prezentiran za okrajnega šolskega
nadzornika nemških (deloma so vmes slovensko-nemške učil-
nice) šol na Dolenjskem. Glavni učitelj Peerz je sedaj urednik
»Laibacher Schulzeitunge«, lista, ki je v zgodovini kranjskega
šolstva vpisan v tisto kategorijo ponemčevalnih sredstev, kamor
sodijo društva: Schulverein, Südmark, Deutscher Verein, dru-
štva, ki so jim predali uradne »Laibacher Zeitunge« vedno
na stežaj odprti. Glavnega učitelja Peerza smatrajo ne samo

v šolskem oziru, ampak tudi v političnem pogledu za zastopnika nemškega učiteljstva na Kranjskem in Primorskem. Dokaz temu je, da je nastopil kot ustanovnik nemškega učiteljskega društva za Kranjsko in Primorsko in kot odličen govornik v političnem nemškem društvu. Kot c. kr. učitelj ne bi bil tega storil, ako bi ne vedel, da se s tem na merodajnem mestu ne zameri, marveč da je nasprotno s tem njegovim predstojnikom še ustrezno. Saj je gotovo čul iz ust nemških šolnikov v Ljubljani, ki delujejo že veliko let za okrepitev nemštva na Kranjskem, opravičeno baharijo: »Na višjem mestu je itak znano to naše delovanje v prid nemštva«. (Besede znanega profesorja na ljubljanski realki). Nemškemu šolniku Peerzu pa še ni treba bilo hoditi po nauke na realko; ker ima gotovo še vseh 30 in več letnikov »Laibacher Schulzeitunge« pri rokah. Pogledal je samo na imena urednikov in sotrudnikov tega lista iz prejšnjih let in našel, da so ta list urejali in podpirali vedno le sami c. kr. vadniški učitelji, c. kr. glavni učitelji, c. kr. profesorji gimnazije in realke, c. kr. ravnatelji, c. kr. okrajni in c. kr. deželni šolski nadzorniki, ki so vsi večkrat posegali tudi v javno nemško politiko in tudi v listu večkrat krepko udarjali na nemško politično struno.

Za to svoje uspešno delovanje pa niso bili nikdar ustrašovanj, marveč nasprotno — celo odlikovani. Najmanjše odlikovanje je bilo mesto okrajnega šolskega nadzornika, bodisi za nemške ali pa tudi za slovenske šole. Večkrat so pa dosegli taki uredniki ali sotrudniki, »Laib. Schulz.« službo vadiškega ali celo glavnega učitelja, in če so to mesto že prej imeli, so hrepeneli po službi ravnateljski, ki so jo že prej podelili nekaterim sotrudnikom »Laib. Schulzeit.«, dočim so enemu teh kandidatov za ravnateljsko mesto naklonili celo službo deželnega šolskega nadzornika v sosedni deželi. —

Zakaj pripovedujemo to?

Ker so s slovenskimi učitelji, ki so nastopili na enak način za prosep slovenskega šolstva, nasprotno ravnali: na mesto odlikovanja so na stara leta doživeli vse polno ustrašovanj. — Nimamo tu več v mislih samo uradno upokoje-nega ravnatelja L. Domislili smo se še dveh tovarišev na Dolenjskem, pri katerih je ustrašovanje in zapostavljenost na dnevnem redu. Tudi ta dva javno nastopata in se oglašata osobito s svojima peresoma in se odlikujeta tudi sicer s svojim delovanjem. Toda to, kar s tem privatnim delovanjem koristita domovini slovenski, ne upošteva nihče njiju predstojnikov. Ali kaj to? To delovanje izven šole zbujajo pri njih še sum, da utegneta zanemarjati šolo, ker opravljata še druge posle. Nadzornik poudarja: »Jedes Amt erfordert einen ganzen Mann«. On torej želi, da bi imel učitelj le šolski posel, ne vidi pa pri sebi, da ima sam poleg proforskega posla še inšpektorat, uredništvo lastnega lista in še kakih pet drugih postranskih poslov. Bruna v lastnem očesu ne vidi, pa išče pezdinjo v očeh podložnega mu šolnika, slovenskega mladinskega pisatelja, pesnika, novelista, zadrugarja, glasbenika. Zaradi teh lastnosti išče v uradnem poslovanju takega slovenskega šolnika — mušice in iz mušice je potom disciplinarne preiskave ustvarjen kmalu slon. Referent v c. kr. deželnem šolskem svetu — mož trdi, neizprosen — ki pa ni čital Jurčiča, mož, ki napenja mehke strune le pri nemških šolnikih, takoj verjame, da je muha — slon — in po učitelju je: Uradno ali službeno ali kazensko ga prestavijo ali pa mu odrečejo pravico do večje plače, do starostne doklade i t. d. In Bog ve, kaj ga še čaka.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca velikega travna 1905 K 82.123.73.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Zmedeno pravno postopanje v šolskih zadevah.

Odlok ministrstva za notranje zadeve z dne 1. novembra l. 1903, št. 11153, nalaga vsem deželnim predsednikom (namestnikom), da vse administrativne (politične, šolske, davčne) gosposke pravilno, pravično in zakonito postopajo, kadar razsojajo. Odlok jim nalaga, da vsako stranko pred razsodbo zaslišijo, da vsako razsodbo podpro z razlogi in stranki dovoljujejo vpogled v akte ter da vsa vabila in priobčila izročajo pravnemu zastopniku, ako ga stranka ima. Kadar so obravnave, se mora dati stranki prilika, da v izdatni meri pove svoje mnenje. Pri razsodbah v pravnih rečeh je treba povedati razloge. Ako se razsodba ni motivirala, je bilo to pomanjkljivo postopanje, zlasti ako se stranka zaradi tega ni mogla pravno braniti. Ministrski ukaz z dne 27. oktobra 1859 govori isto, poudarja neničnost razsodbe, ako se v nji niso navedli: pravna sredstva, inštanca za pravna sredstva in obrok za pritožbo.

Ti ministrski ukazi nalagajo torej administrativnim gosposkam dolžnost, da v pravnih zadevah postopajo tako pravično kakor sodnijske gosposke.

Vkljub temu vidimo v pravnem oziru toliko zmedenosti, da je groza. Naj navedemo nekaj slučajev! Kvinkvenije ima na Kranjskem pravico dovoljevati c. kr. okrajni šolski svet. Ako se učitelju v plenarni seji te korporacije dovoli kvinkvenija in ako tega sklepa predsednik ne sistira, je ta sklep pravno veljaven. Novcev mu ne more nakazati okr. šolski svet, ker ne razpolaga z deželnim šolskim fondom, marveč c. kr. dež. šol. svet. Zato se ta naprosi, da učitelju nakaže kvinkvenijo. To priliko pa porabi c. kr. dež. šol. svet, da preiskuje akt, preden napiše nakaznico. Ako pa zdaj ta vidi kaj napačnega na učitelju, mu odreče kvinkvenijo, kar je nezakonito, kakor sta ministrstvo in upravno sodišče že večkrat brez uspeha poučila deželni šolski svet.

Meni se sicer s strani te korporacije v tej zadevi niso godile take krivice, toda v drugih zadevah sem pa občutil njeno zmedenost v pravnih zadevah.

Komaj sem bil pred 27 leti nastopil vodstvo meščanske šole na Krškem, sem trdil, da je ta učilnica po zakonu podložna tudi krajnemu šolskemu svetu, in torej ne direktno, s preziranjem tega, okrajnemu šolskemu svetu.

C. kr. okrajni šolski svet (predsednik Schönwetter) je temu pritrdil. Čez nekaj let se je zopet to vprašanje sprožilo in zopet je ta korporacija (predsednik Weiglein) temu pritrdila. Čez nekoliko časa pa trdi ista korporacija pod predsednikom Schönbergerjem, da meščanska šola ni podložna krajnemu šolskemu svetu, in temu mnenju se je pridružil